

The article is devoted to consideration of problems of ensuring efficient management of financial results of activities of enterprises. It is the main condition of supporting the necessary level of liquidity and capacity and ensuring the permanent growth profitability.

Дата надходження в редакцію: 20.02.2012 р.
Рецензент: д.е.н., професор В.А.Борисова

УДК 338.242

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ В КОНТЕКСТІ ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ

Н.М. Пилипенко, к.е.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

В статті розглянуті проблеми дотримання принципу соціальної справедливості в податковій політиці України та її місце в регулюванні соціальних процесів. Особливу увагу приділено зв'язку між прогресивним оподаткуванням та соціально-економічним розвитком країни.

*«Гірше податків може бути тільки одне:
коли ні з чого платити податки» (Т. Дьюар).*

Постановка проблеми. Стратегією економічного та соціального розвитку України на 2004-2015 рр. «Шляхом європейської інтеграції» передбачено утвердження європейських принципів та механізмів соціально орієнтованої структурно-інноваційної моделі економічного розвитку. При цьому одним із основних пріоритетів визначена соціальна переорієнтація економічної політики, головними завданнями якої має стати цілеспрямоване забезпечення передумов реалізації прав та свобод громадян у всіх їх виявах, утвердження середнього класу – основи політичної стабільності та демократизації суспільства, значне обмеження загрозливої диференціації доходів населення та подолання бідності.[1] Важливу роль в забезпеченні виконання цього завдання відіграє податкова політика, яка є інструментом регулювання соціально-економічних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Використання податкової політики для регулювання соціально-економічних процесів є досить складною і актуальною проблемою, яка привертає увагу вчених не одне століття. Цій проблемі присвячені праці зарубіжних та вітчизняних вчених, зокрема К.Вікселя[4], Я. Жаліла[10], Ілловайського С.[17] А.Крисоватого, І. Лютого, І. Майбурова[8], Д. Рікардо[19], А. Сміта[18], М. Соколова[13], Н.Тургенева[6], Є.Шувалової[15] та інших. Проте у згаданих та інших працях ряд питань щодо ролі податкової політики в регулюванні соціальних процесів (питання справедливості податкової системи) залишаються остаточно ще не вирішеними, знаходяться в стані дискусії та потребують додаткового дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою статті є проаналізувати дотримання принципу соціальної справедливості при проведенні реформування системи оподаткування та обґрунтування оп-

тимальної її структури в Україні з врахуванням досвіду розвинених країн.

Виклад основного матеріалу. Розвиток та вдосконалення системи оподаткування слід розглядати через призму забезпечення соціальної справедливості. Відповідно до статті 1 Конституції України Україна як соціальна держава визнає людину найвищою соціальною цінністю, розподіляє суспільне багатство згідно з принципом соціальної справедливості та піклується про зміцнення громадянської злагоди у суспільстві [2]. Держава забезпечує соціальну спрямованість економіки, що є основою для реалізації соціальних прав громадян, зокрема на соціальний захист та достатній життєвий рівень.

На сьогоднішній день підходи до політики оподаткування не забезпечують адекватного здійснення функцій податків. У суспільстві спостерігається дуже великий рівень диференціації за доходами населення. Проблема української податкової системи полягає в тому, що при низьких рівнях доходів населення немає можливості акумулювати значні суми надходжень через індивідуальні податки, так як вони виконують важливу соціальну функцію. Але пошуки найоптимальшого варіанту прибуткового оподаткування так і не увінчались помітним успіхом. В Податковому кодексі передбачено значне зниження ставок, а не їх диференціація, яка лежить в основі податкових систем країн Євросоюзу, куди інтегрується наша країна. Сьогоднішнє соціально-економічне становище переважної більшості населення України потребує перегляду варіантів застосування податкової політики. Податки можуть бути як засобом процвітання та соціальної стабільності, так і джерелом абсолютно протилежних процесів. Податки впливають на розподіл доходів, обтяжуючи одних і надаючи блага іншим. Економістів і платників податків багато років цікавить

питання про справедливий розподіл цього тягарю і цих благ. Який би конкретний принцип не був покладений в основу відносної рівності зобов'язань, вона передбачає рівність по горизонталі і рівність по вертикалі. Рівність по горизонталі передбачає, що суб'єкти, які знаходяться в рівних умовах, які включають в себе рівень доходу, повинні платити рівні податки. Тобто кожен платник має право розраховувати на те, що примусове стягнення його коштів буде здійснюватися тільки в тих розмірах, що і у інших осіб з такими ж самими доходами. Згідно з принципом рівності по вертикалі особи, які знаходяться в нерівному стані, повинні оподатковуватися неоднаково, тобто особи з більш високими доходами повинні платити більші податки.

Принцип вертикальної справедливості має справу з проблемою, погляди на яку різні, так як невідомо яким чином суб'єкти, які знаходяться в нерівних умовах повинні трактуватися неоднаково. Принцип платоспроможності ясно виражає точку зору про необхідність державного перерозподілу доходів, так як цей принцип наголошує, що оплата послуг держави повинна бути вища для багатих і нижча для бідних. Принцип отримуваних вигод, який потребує відповідності рівня виплат, які здійснює людина, тій вигоді, яку вона отримує, передбачає відсутність будь-якого перерозподілу доходів. [3] Податки не повинні порушувати добробут соціальних груп. Соціальні верстви населення, відносно яких виникає сумнів, що їхній добробут підвищується за рахунок державних послуг повинні бути звільнені від податків. Першим спробував застосувати принцип ринкової ефективності до аналізу податкової системи К.Віксель, який пов'язував податкові принципи з формою податкового управління. Будь-які податки відповідають правилу Вікселя тільки тоді, коли вони не протирічать суспільному договору. Він стверджував, що більші податки має сплачувати той, у кого "найбільші можливості платити", тобто хто одержує вигоди, той і повинен за них платити.[4]

Базовим принципом побудови податкових систем розвинених Європейських країн є принцип соціальної справедливості. Орієнтиром при досягненні соціальної справедливості є розмір доходів після сплати податків, необхідних для підтримання добробуту на певному рівні. Саме використання прогресивного оподаткування дає можливість збільшити споживання та змінити його структуру в національній економіці. Що з точки зору кейнсіанської теорії має значний антициклічний регулюючий та стимулюючий вплив на макроекономіку. Автоматичні стабілізатори або вбудована гнучкість випливає із суті певних податків(прогресивне оподаткування) або витрат, пом'якшуючи наслідки змін у сукупному попиті, допомагають стабілізувати випуск продукції. Автоматичні стабілізатори мають важливу перевагу

в порівнянні з дискреційною політикою, що застосовується від випадку до випадку.

Ми вважаємо, що не слід нехтувати основними підходами до формування та розвитку податкових систем та відмовлятися від досвіду розвинених країн у сфері оподаткування. Ні про які кардинальні зміни у проведенні податкової політики не може бути й мови. При реформі системи оподаткування в нашій країні вся увага була зосереджена на стимулюванні за допомогою податків економічного зростання та розвитку конкурентоспроможної національної економіки на основі інновацій. Таким чином, справжня мета податкової політики відійшла на задній план. «Значущими можуть бути лише соціальні цілі, точніше саме вони і становлять справжню цінність, що має знаходити відображення і в урядовій політиці.»[5,С6]

Саме існування держави, як соціального інституту, який об'єднав окремих людей у суспільство і обумовлює об'єктивну необхідність існування податків. Так, на думку Н. Тургенева, податки є засіб досягнення мети суспільства або держави, тобто тієї мети, яку люди собі передбачають при поєднанні своєю в суспільство, або при створенні держав. На цьому ґрунтується і право уряду вимагати податків з народу. [6]

Переважаання надходжень від прямого оподаткування економіці розвинених країн обумовлено розширенням податкової бази завдяки стійкому економічному зростанні, вдосконаленню техніки стягнення податків. Спільною рисою прямого оподаткування розвинених країн є використання прогресивної шкали оподаткування та використання соціальних пільг. Податок на доходи фізичних осіб є важливим соціально-політичним регулятором взаємовідносин держави з громадянами. Платниками податків з доходів фізичних осіб в розвинених країнах є середній клас та заможні громадяни. Законодавче ж закріплення в Податковому кодексі пропорційного оподаткування, якщо не враховувати псевдо прогресивну шкалу оподаткування (15 і 17 %), є на сьогоднішній день економічно недоцільним, свідчить про ігнорування зарубіжного досвіду та порушує принцип соціальної справедливості. «Однак гроші шукають у бідній селянській кишені, до котрої сягають глибше і глибше» [7,С.149]

У структурах податкових систем країн - нових членів ЄС переважають непрямі податки, зокрема в 2005 році у середньому їх частка у валовому внутрішньому продукті в 1,8 раза перевищила частку прямих податків. У структурі податкової системи України протягом 1998-2003 років переважали прямі податки. За розрахунками, проведеними із застосуванням методологічних підходів Європейської комісії, лише з 2004 року частка непрямих податків у загальній сумі податків та у валовому внутрішньому продукті перевищила частку прямих, становивши щодо валового внутрішнього продукту в 2005 році 14,3 і 10

відсотків відповідно. Прогресивна шкала оподаткування доходів фізичних осіб, з мінімальною ставкою 10% та максимальною – 40%, діяла в Україні до 2004 року. З 2004 року Україна перейшла на єдину пропорційну ставку оподаткування розміром 13% (з 2007 р. – 15%). З 2011 року за Податковим кодексом діє базова ставка розміром 15% для доходів, які за місяць не перевищують 10 мінімальних зарплат та 17% - для доходів понад 10 мінімальних зарплат. Впровадження плос-

кої системи оподаткування доходів фізичних осіб обґрунтовувалося необхідністю стимулювання інвестиційної активності заможних верств суспільства та встановлення рівності в оподаткуванні. Після скасування прогресивного оподаткування надходження від податку на особисті доходи громадян скоротились. Частка податку у ВВП та в доходах зведеного бюджету України впала.[8, С.251]

Таблиця 1

Частка податку з доходів фізичних осіб у Зведеному бюджеті та ВВП України

Податок з доходів фізичних осіб	Роки							
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Зібрано в бюджет, млрд грн	13,52	13,21	17,33	22,79	34,78	45,90	44,49	45,32
Частка у доходах бюджету, %	17,96	14,44	12,91	13,30	15,81	15,41	16,31	16,10
Частка у податкових надходженнях до бюджету, %	24,89	20,92	17,67	18,13	21,56	20,20	21,38	24,78
Частка податку у ВВП, %	5,06	3,83	3,92	4,19	4,82	4,83	4,86	4,18

Фіскальна ефективність податку з доходів фізичних осіб за п'ять років після запровадження становила 4,8 відсотка валового внутрішнього продукту в 2008 році (2003 році - 5 відсотків).[9] Це свідчить про відсутність істотного прогресу в досягненні цілей реформування податку - розширенні його бази шляхом виведення доходів з "тіні". Відповідно до розрахунків австрійського економіста Ф Шнайдера, рівень тіньової економіки в Україні складає 52,8 % від офіційного ВВП. Традиційно причиною тінізації економіки розглядається надмірний податковий тягар. Проте, податки не слід розглядати основною причиною тінізації економіки. В Україні загальне податкове навантаження на підприємство складає 55,5 %. Разом з тим, у Франції він найбільший серед європейських країн і складає 65,8 %, в Австрії дорівнює 55,5 %, Швеції – 54,6%. Водночас, масштаби тіньової економіки в країнах ОЕСР сягають лише 10-25%. Зменшення податкового навантаження також не обов'язково призведе до зменшення «тіні». В Греції податкове навантаження на підприємства складає майже 47 %, разом з тим, рівень тінізації в цій країні більший, ніж в середньому по Європі, і дорівнює близько 25%. Ключовими передумовами високого рівня тінізації національної економіки залишаються неефективний інституціональний базис регулювання підприємства та незадовільні умови здійснення підприємницької діяльності.[10]

Чинна система податкових пільг не сприяла оновленню основного капіталу українських підприємств, здійсненню високотехнологічних інвестицій. Структура економіки України характеризується сировинною спрямованістю та високою матеріалоємністю виробництва. Наслідком невдалого використання всього арсеналу методів податкового стимулювання інноваційного розвитку національної економіки стала консервація відсталих технологічних укладів. В товарній структурі експорту найбільшу питому вагу в останні роки

займають недорогоцінні метали та вироби з них (32,3% в 2011р)[11]. Наданням пільг підприємствам із застарілим обладнанням та технологіями, країна так і не вирішила проблему технологічної відсталості. Розвиток науково-технічного потенціалу промислового сектору України характеризується незадовільними тенденціями, що обумовлено низьким рівнем активності промислових підприємств щодо створення передових виробничих технологій (ПВТ). Протягом 2010р. у промисловості створено лише четверту частину всіх ПВТ в економіці, а рівень активності промислових підприємств України щодо створення ПВТ становив лише 4,6%. Це свідчить про низький рівень задоволення виробничих потреб промислових підприємств у технологіях та технологічних процесах, створених на основі найновіших вітчизняних науково-технічних досягнень, зокрема у сфері мікроелектроніки, комп'ютерної техніки тощо. Низька активність щодо створення ПВТ зумовлює використання підприємствами промисловості під час проектування, виробництва або обробки продукції доступних технологій, що є в наявності, які, як правило, мають високу моральну зношеність. У 2005-2010рр. частка підприємств галузей, в яких зосереджено високотехнологічні виробництва, у загальній кількості промислових підприємств, у придбанні іноземних технологій скоротилась з 42,5% до 16,9%, тоді як частка підприємств металургії зросла з 4,5% до 28,2%, що свідчить про переміщення акценту розвитку науково-технічного потенціалу з підприємств, на яких виробляється продукція з високою доданою вартістю, в бік промислових виробництв, які мають низькотехнологічне та сировинне спрямування.[12]. Стає очевидним, що зниження ставки податку на прибуток не вирішить проблему технологічної відсталості. В сучасних умовах зниження ставки податку на прибуток свідчить про намагання вирішити проблеми великого бізнесу за рахунок доходів громадян.

Вплив прогресивного оподаткування на економічну циклічність та обсяги кінцевого споживання досліджувався багатьма вченими. Але головним завданням є перерозподіл доходів між прошарками населення з метою зменшення диференціації доходів, подолання бідності та соціальної напруги в суспільстві. Поглиблення соціальної диференціації суспільства негативно впливає на економічні процеси та динаміку макроекономічних показників. Проти прогресивного оподаткування виступають представники неокласичної теорії. А.Лаффер обґрунтував пряму залежність між прогресивним оподаткуванням, доходами бюджету та податковою базою. При зростанні ставки податку більше певного рівня загальна сума податкових надходжень до бюджету зменшується внаслідок скорочення податкової бази. Тому зменшення прогресивності ставок оподаткування призводить до зростання виробництва, яке з надлишком компенсує зменшення податкових ставок за рахунок збільшення податкової бази.

Неоконсервативні податкові реформи були поштовхом зростання диференціації доходів населення. В свій час США, слідує рекомендація Лаффера, сподіваючись на підвищення інвестиційної активності, знизили ставки з прибуткового оподаткування для найзаможніших громадян та податку на прибуток корпорацій. Але зростання інвестиційної активності так і не відбулося, річні темпи приросту ВВП сповільнилися, дефіцит бю-

джету зріс майже в 3 рази, відбулося скорочення в 2 рази інвестиційної діяльності.[13] Тому, зниження ставки податку на прибуток, це не що інше як здійснення можливості наукового обґрунтування прагнення господарюючого класу до збагачення і наживи.[13,14] В Росії запровадження пропорційного оподаткування доходів фізичних осіб з базовою ставкою 13% призвело до підвищення на 1% цього податку для найменш забезпечених верств населення. Про соціальний регрес в Росії і США свідчить індекс Джіні, який складає відповідно 42,3 і 45,0. В той же час цей коефіцієнт в Німеччині складає 27,0 і 32,7 у Франції. Тому ці країни мають менші темпи росту безробіття і легше подолали наслідки економічної кризи. Англосаксонські ж країни під час кризи показали свою неспроможність адекватно реалізувати соціальні функції.[8, С.92]

За оцінками спеціалістів МВФ, в країнах, що розвиваються, спостерігається несприятлива ситуація щодо податку на прибуток юридичних осіб, як основного джерела доходів. Особливе занепокоєння викликає зміна бази оподаткування по податку на прибуток. Величина суми податку на прибуток по відношенню до ВВП зменшується в країнах, що розвиваються. Таким чином ефект від скорочення ставки по податку на прибуток юридичних осіб посилюється скороченням податкової бази.[15,С.59]

Таблиця 2

Відношення бази оподаткування по податку на прибуток до ВВП

Місце країни в рейтингу за рівнем доходу на душу населення	База оподаткування з податку на прибуток по відношенню до ВВП (%)	
	1990 г.	2001 г.
Останнє	7,82	6,6
Середнє	8,6	7
Перше	8,7	8,3
Розвинуті країни ОЕСР	5,4	8,7

В умовах трансформаційної економіки, якій більше притаманна нестабільність, вплив держави повинен бути набагато вагомим, ніж в економіці розвинених країн. На думку вчених Національного інституту стратегічних досліджень [16]стимулюючий потенціал податкової системи залишається практично не реалізованим. В 2014 році ставка ПДВ має знизитися до 17%, а ставка податку на прибуток – до 16%. В кінцевому підсумку в Україні будуть найнижчі номінальні ставки цих податків в Європі. В розвинених європейських країнах ставки податку на прибуток досить високі (25-35%), проте вони застосовуються лише для тієї частини прибутку, яку акціонери бажають вилучити (тобто отримати в якості дивідендів). Для частини прибутку, яку підприємство планує інвестувати, діють спрощені податкові режими у формі знижених податкових ставок на прибуток, або загалом звільнення від оподаткування тієї частини податку на прибуток, яку підприємство реінвестує у модернізацію. Таким чином, доціль-

нішим є не зниження ставки податку, а запровадження податкової «вилки». Для тієї частини прибутку яка спрямовується на виплату дивідендів, було б доцільним залишити ставку у розмірі 23%, а для частини прибутку, що реінвестується в модернізацію основних фондів, – знизити до 10 %.

На сьогоднішній день в Україні, враховуючи значні масштаби тінізації економічних відносин, надійним джерелом доходів державного бюджету залишаються непрямі податки. Непрямі податки більше відповідають принципу соціальної справедливості. Об этом свидетельствует изречение государственного деятеля Тенцеля: «...Охрана, предоставляемая правительством, личности, гораздо важнее охраны имущества; первую пользуются все граждане, а второй – только те, которые обладают имуществом. Следовательно, сборы с граждан должны иметь отношение к лицам, а не к имуществу. С этой точки зрения, прямое налогообложение не соответствует требова-

ням справедливості, которая может быть достигнута только налогом на потребление»[17, с.254].

Ще А. Сміт відмічав „Держава, не знаючи як обкласти безпосередньо і пропорційно доход своїх підданих, намагається обкласти їх опосередковано, обкладаючи їх витрати, які за передбаченнями повинні відповідати їх доходами.” [18,с.620] Споживання є кращим вимірником здатності платити ніж дохід. Доводи на користь цього зводяться до наступного. По-перше, звичайна справедливість потребує, щоб кожний платив у відповідності з тим, що він дійсно споживає. Внаслідок цього такий податок навряд чи нав'язується кому-небудь примусово, і його надзвичайно легко платити тому, хто задовольняється предметами першої необхідності. По-друге, ніхто не сплачує вдвічі більше або два рази за одну і ту ж річ, оскільки ніщо не може бути спожито більше одного разу [19,с.77-78].

Висновки. Податкова політика є важливим елементом регулювання соціально-економічних процесів. Питання щодо соціальної справедливості податкової системи в Україні залишається дискусійним. При побудові оптимальної податкової системи для певної країни слід виходити з економічних та неекономічних особливостей, які характерні для економіки країни на певному етапі її розвитку. При проведенні податкової політики необхідно спиратися на досвід розвинених країн, не допускати кардинальних змін в податковій системі та не забувати, що соціальні цілі становлять справжню її цінність. Проведений аналіз свідчить про порушення принципу соціальної справедливості при реформуванні податкової системи в Україні. Не забезпечує дотримання критерію справедливості запроваджене плоске оподаткування доходів фізичних осіб та використання єдиної ставки податку на додану вартість. Зменшення ставки оподаткування прибутку не гарантує розширення бази оподаткування та подолан-

ня проблеми технологічної відсталості. Таким чином враховуючи значні масштаби тінізації вітчизняної економіки, надійним джерелом доходів державного бюджету залишаються непрямі податки. застосування диференційованих ставок дасть можливість перерозподіляти податковий тягар з менш забезпечених верств населення на заможніших. Податки на споживання не призведуть до різкого скорочення попиту населення і до занепаду галузей економіки. Оподаткування споживання має високу фіскальну надійність та ефективність, так як ухилитися від сплати таких податків набагато складніше, ніж від сплати податків на прибуток чи дохід. Недоліком споживчого оподаткування є негативний вплив на споживання осіб з низькими доходами та провокування підвищення рівня інфляції. Але ці недоліки можна легко усунути використовуючи зарубіжний досвід застосування диференційованих ставок. Диференціювання ставок ПДВ дозволить здійснити вплив на ціни по окремих групах товарів та суттєво знизити ціни на товари першої необхідності, зростання цін на які є поштовхом до росту інфляції. Це буде досить ефективним заходом в умовах значних розмірів тіньової економіки, коли неможливо оподаткувати доходи, слід оподатковувати споживання, особливо предметів розкоші.

Таким чином, виходячи з принципу соціальної справедливості, враховуючи зарубіжний досвід та реалії сьогодення економічного становища необхідно диференціювати ставки ПДВ та податку на прибуток, а також запровадити прогресивну шкалу в оподаткуванні доходів фізичних осіб. Критерієм оцінки справедливості в оподаткуванні доходів громадян повинен бути розмір доходів після сплати податків, необхідних для підтримання добробуту на певному рівні. Це дозволить підвищити темпи економічного зростання, досягти підвищення добробуту громадян, зменшити диференціацію доходів населення та знизити соціальну напругу в суспільстві.

Список використаної літератури

1. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004 – 2015 роки) «Шляхом європейської інтеграції / Авт. кол. А.С.Гальчинський, В.М.Геєць та ін.; Нац. ін-т економічного прогнозування України. – К.: ІВЦ Держкомстату України. – 2004.
2. [Конституція України](#) Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141
3. Фішер С., Дорнбуш Р., Шмалензи Р. Экономика.: Пер. с англ. 2-го изд. - М.: «Дело ЛТД», 1993. - 864с., с.380
4. Бюкенен Дж. Конституция экономической политики. // Вопросы экономики. - 1994. -№6. -с.104-114
5. Сухарев О.С.Институциональная теория и экономическая политика: К новой теории передаточно-го механизма в макроэкономике. Кн.2: Экономическая политика. Проблемы теоретического описания и практической реализации.- М.:ЗАО»Издательство «Экономика», 2007.-С306
6. Тургенев Н. Опыт теории налогов. - М.: Соцэкгиз, 1937. - 176с
7. Злупко С.М. Фінанси, банківництво і фіскальна політика у працях Івана Франка.-Фінанси України.-2006.-№3.-С.141-151
8. Майбуров И.А. Реформирование налоговых систем. Теория, методология и практика: монография/ Под ред. И.А.Майбурова, Ю.Б.Иванова, А.И.Крисиватого.- К.:Кондор, 2011.-352с.

9. Про схвалення Стратегії реформування податкової системи. Розпорядження від 23 грудня 2009 р. N 1612-р Київ
10. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрямки подолання аналітична доповідь НІСД. За редакцією к.е.н, с.н.с., Заслуженого економіста України Я.А.Жаліла К.: НІСД, 2011. 31 с
11. Соціально-економічний розвиток України // <http://www.stat.gov.ua>.
12. Щодо розвитку науково-технічного потенціалу промислового сектору України". Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень. // <http://www.niss.gov.ua>
13. Соколов М. Фантом у теорії оподаткування (про криву Артура Лаффера) // Економіка України. - 2010. - №7. - С.50-59;
14. Травкіна Н. М, США. Партии, бюджет, государство. М., «Наука», 2008, С.67
15. Е.Б.Шувалова. Налоговые системы зарубежных стран. Учебно-практическое пособие. Е.Б.Шувалова, В.В.Климовицкий, А.М.Пузин.- М.: Изд. центр ЕАОИ, 2010. – 134
16. Щодо ефективності реалізації завдань податкової реформи". Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень. // <http://www.niss.gov.ua>
17. Иловайский С. И. Косвенное налогообложение в теории и практике. - Пенза: РИО ПГСХА, 2010. - 339с.
18. Смит А Исследование о природе и причинах богатства народов. - М.: Соцэкгиз, 1962. - 684с, с.620
19. Антология экономической классики. Трактат о налогах и сборах (Петти В.). Исследование о природе и причинах богатства народов (Смит А.). Начала политической экономии и налогообложения (Рикардо Д.) - М.: МП „Эконов“, „Ключ“, 1993. - 475с, с.77-78.

В статье рассмотрены проблемы соответствия налоговой политики Украины принципу социальной справедливости и ее роль в регулировании социальных процесс сов. Исследована связь между прогрессивным налогообложением и социально-экономическим развитием стран.

The article deals with problems of the principle of social justice in the tax policy of Ukraine and its role in the regulation of social processes. Particular attention is paid to the relationship between progressive taxation and social and economic development.

Дата надходження в редакцію: 21.03.2012 р.

Рецензент: д.е.н., професор Є.В.Мішенін

УДК 657:6

СУЧАСНА МОДЕЛЬ КОНТРОЛЮ ЗАПАСІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

З.Д. Тичук, к.е.н., ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

Розглянуто важливі аспекти та визначено шляхи удосконалення контролю виробничих запасів у системі управління виробничими запасами.

Постановка проблеми. Конкурентне середовище вимагає від сільськогосподарських підприємств пошуку внутрішніх резервів підвищення ефективності діяльності. Можливості виявлення таких резервів можуть бути забезпечені завдяки розвитку системи внутрішнього контролю за використанням ресурсів підприємства.

Проведені дослідження дозволяють стверджувати, що на підприємствах зростає сума витрат на створення і утримання запасів. У зв'язку з цим в сучасній економіці сформувалася нова галузь знань про управління матеріальними ресурсами, матеріалопотоком – логістика. Як нині відомо, логістика – це наука про планування, контроль і управління транспортуванням, складуванням, іншими не матеріальними операціями, які здійснюються в процесі доведення сировини, матеріалів до виробничого підприємства.

У виявленні і попередженні нестач і розкрадань значна роль належить внутрішньогосподар-

ському контролю. По суті, близько 90% нестач і розкрадань на підприємствах виявляється інвентаризаціями, проведеними безпосередньо їх працівниками. Поряд із цим (у процесі здійснення внутрішньогосподарського контролю) виявляється близько 50% непродуктивних витрат і втрат. Тому з метою забезпечення збереження майна, своєчасного попередження нестач, розтрат і непродуктивних витрат потрібно, насамперед, контролювати витрати на запаси за допомогою певних моделей контролю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В економічній літературі існує чимало публікацій, присвячених пошуку шляхів підвищення ефективності контролю запасів. Серед них роботи К.В. Воробйової, А.С. Готька, О.В. Карпенка, Т.В. Локтіонової, та ін.

Разом з тим існує багато питань, які сьогодні не охоплені науковими дослідженнями й практично не висвітлені у фахових публікаціях. Попри